

ГЕАПАЛІТЫЧНЫЯ ПРЫЯРЫТЭТЫ ЗНЕСНЯЙ ПАЛІТЫКІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ У СУЧАСНЫХ УМОВАХ

С.І. Сіманюўскі (Мінск)

У сучасным свеце пад уплывам глабалізацыі і ўзмацнення інтэграцыйных працэсаў адбываюцца шырокамаштабныя змены ў сістэме міжнародных адносін, якія маюць розны змест і спецыфічныя аспекты ў пэўных рэгіёнах зямнога шара. Уступленне чалавецтва ў эпоху глабалізацыі і шматпалярнасці ўнесла кардынальныя змены ў дзяржаўную палітыку ўсіх краін, канцэптuallyныя палажэнні іх знешнепалітычнага курсу, вызначэнне кірункаў, прыярытэтаў і партнёраў.

Рэспубліка Беларусь не знаходзіцца ў баку ад падзей, якія адбываюцца ў свеце. У выніку распаду СССР яна ператварылася ў суверэнны, самастойны суб'ект міжнародных адносін. Перад маладой дзяржавай паўстала задача стварэння нацыянальнай знешнепалітычнай дактрыны з улікам яе геапалітычнага становішча і дамінуючых геапалітычных тэндэнцый у свеце, накіраванай на забеспячэнне захавання тэрытарыяльнай цэласнасці, суверэнітэту і культурна-гістарычнай супольнасці беларускага народа. У сувязі з гэтым аб'ектыўны навуковы аналіз асноўных кірункаў і прыярытэтаў знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь у сучасных умовах, вырашэнне пытання цывілізацыйнай і геапалітычнай ідэнтыфікацыі, вызначэнне найбольш аптымальных шляхоў забеспячэння дзяржаўнага суверэнітэту краіны набываюць асаблівую актуальнасць.

Разглядаючы знешнюю палітыку Рэспублікі Беларусь у сучасных умовах, неабходна звярнуцца да аналізу маштабных геапалітычных трансфармацый у сучасным свеце і асаблівасцей геапалітычнага становішча нашай краіны. У сувязі з гэтым трэба адзначыць, што канец XX – пачатак XXI ст. характарызуецца глыбокімі зменамі ў расстаноўцы сіл на сусветнай арэне, звязанымі з распадам СССР і сістэмы сацыялізму ў цэлым. Маштабнасць геапалітычных трансфармацый у свеце знайшла сваё адлюстраванне ў пераходзе ад біпалярнага свету да аднапалярнага з відавочным дамінаваннем ЗША, прасоўваннем НАТА на Усход, накіраваным на замацаванне новага перадзелу Еўропы, змяненні ў знешнепалітычных арыентацыях усходнееўрапейскіх краін і былых савецкіх рэспублік. У той жа час назіраецца ўмацаванне новых цэнтраў сілы ў сусветнай палітыцы, што абумоўлівае тэндэнцыю паступовага пераходу да шматпалярнага свету. У адпаведнасці са шматлікімі прагнозамі, у XXI ст. Азіяцка-Ціхаакіянскі рэгіён стане галоўным геапалітычным пунктам у сусветным згуртаванні.

Акрамя таго, можна канстатаваць, што свет ва ўмовах глабалізацыі стаў больш хаатычным, чым у мінулым, у перыяд існавання Вестфальскай дзяржаўна-цэнтральнай сістэмы, што пагражае асновам сучаснай цывілізацыі, стварае прадумовы для ўзмацнення канфліктнасці ў адносінах паміж цывілізацыямі і краінамі.

У сувязі з разгортваннем працэсаў глабалізацыі перад Рэспублікай Беларусь стаіць задача вызначыць сваю геапалітычную нішу, якая б адпавядала яе нацыянальным інтарэсам і забяспечвала захаванне дзяржаўнага суверэнітэту.

Геапалітычнае становішча Беларусі характарызуецца тым, што яна знаходзіцца ў цэнтры Еўропы, на стыку цывілізацый і геапалітычных інтарэсаў вялікіх дзяржаў. Сучасная геапалітычная арыентацыя Беларусі складваецца пад уплывам шэрагу геаэканамічных і ваенна-стратэгічных фактараў. Геаграфічнае становішча краіны ў цэнтры Еўропы на перасячэнні важных транспартных камунікацый дае магчымасць выгадна яго выкарыстоўваць для стымулявання эканамічнага развіцця і ўзмацнення сваіх пазіцый у рэгіянальнай палітыцы.

Традыцыйна Беларусь знаходзіцца ў зоне геастратэгічнай увагі Расіі, што трэба выкарыстоўваць у сваіх нацыянальных інтарэсах. З другога боку, цэнтральна-еўрапейскае становішча Беларусі робіць яе прывабным партнёрам і саюзнікам для заходнееўрапейскіх краін, якія жадаюць бачыць яе ў якасці стабільнага і прадказальнага партнёра. Усё гэта абумоўлівае неабходнасць правядзення шматвектарнай знешняй палітыкі, якая прадугледжвае шматлікія кірункі яе рэалізацыі.

Асноўныя прынцыпы, мэты і задачы знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь заканадаўча замацаваны ў Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь і Законе «Аб замацаванні Асноўных напрамкаў унутранай і знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь» ад 14 лістапада 2005 г. № 60-3.

Найбольш поўна прынцыпы знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь выкладзены ў артыкуле 18 Асноўнага закона: «Рэспубліка Беларусь у сваёй знешняй палітыцы зыходзіць з прынцыпаў роўнасці дзяржаў, непрымянення сілы ці пагрозы сілай, непарушнасці межаў, мірнага ўрэгулявання спрэчак, неўмяшання ва ўнутраныя справы і іншых агульнапрызнаных прынцыпаў і нормаў міжнароднага права». У гэтым жа артыкуле знайшоў адлюстраванне і такія важныя прынцыпы знешняй палітыкі Беларусі, як прыхільнасць да палітыкі ядзернага раззбраення і дэмілітарызацыі міжнародных адносін: «Рэспубліка Беларусь ставіць за мэту зрабіць сваю тэрыторыю бяз'ядзернай зонай, а дзяржаву – нейтральнай» [1, с. 8].

Да ліку важнейшых прынцыпаў знешняй палітыкі Беларусі трэба аднесці адсутнасць у нашай дзяржавы якіх-небудзь тэрытарыяльных прэтэнзій да іншых краін, роўна як і непрызнанне Беларуссю тэрытарыяльных прэтэнзій да яе з боку іншых дзяржаў.

Вышэйадзначаныя прынцыпы знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь сталі асновай для вызначэння мэт і задач знешнепалітычнай стратэгіі нашай дзяржавы.

Стратэгічнымі мэтамі знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь з'яўляюцца: бяспека краіны, захаванне і замацаванне суверэнітэту і тэрытарыяльнай цэласнасці, ахова інтарэсаў грамадства, асобы і дзяржавы.

Асноўныя задачы беларускай дзяржавы на міжнароднай арэне выцякаюць з названых вышэй стратэгічных мэт: стварэнне спрыяльных знешніх умоў для паступальнага развіцця Беларусі, пад'ёму яе эканомікі, павышэння дабрабыту грамадзян краіны, развіцця палітычнага, эканамічнага, інтэлектуальнага і духоўнага патэнцыялу краіны; умацаванне міжнародных пазіцый, адпавядаючых інтарэсам Беларусі як еўрапейскай дзяржавы; уздзеянне з улікам свайго становішча і магчымасцей на фарміраванне шматпалярнага, стабільнага, справядлівага і дэмакратычнага светапарадку, заснаванага на агульнапрызнаных нормах міжнароднага права; фарміраванне «пояса добрасуседства» па перыметры беларускіх меж; усебаковая ахова правоў і інтарэсаў беларускіх грамадзян і юрыдычных асоб за мяжой; данясенне сапраўднай інфармацыі аб краіне, садзеянне пазітыўнаму ўспрымання Беларусі ў свеце, папулярнасці культурных і духоўных каштоўнасцей беларускага народа за мяжой.

Аналіз прынцыпаў знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь пераканаўча сведчыць, што яны ў поўным аб'ёме адпавядаюць літары і духу асноўнага закона самай аўтарытэтной міжнароднай арганізацыі – Уставу ААН.

Міжнародная актыўнасць Беларусі накіравана, у першую чаргу, на падтрыманне бяспекі дзяржавы і абарону нацыянальных інтарэсаў ад любых знешніх выклікаў і пагроз, садзейнічанне фарміраванню спрыяльных умоў для стабільнага эканамічнага развіцця краіны і павышэння дабрабыту грамадзян.

Важным кірункам знешнепалітычнай дзейнасці ва ўмовах глабалізацыі з'яўляецца раўнапраўная інтэграцыя Беларусі ў сусветную палітычную,

эканамічную, культурную прастору. Прынцыповае значэнне для нашай дзяржавы мае забеспячэнне абароны правоў і свабод яе грамадзян за мяжой, захаванне беларускага этнасу па-за тэрыторыяй краіны.

Геаграфічнае становішча Беларусі, на тэрыторыі якой зыходзяцца найбольш важныя транспартныя шляхі паміж Еўропай і Азіяй, і няпростая гісторыя краіны, якая адчула на сабе разбуральныя вынікі шматлікіх еўрапейскіх войнаў і канфліктаў, абумовілі курс на шматвектарнасць нашай палітыкі як яе фундаментальны прынцып, які азначае развіццё збалансаваных канструктыўных адносін з партнёрамі ў розных рэгіёнах свету. На шляху наладжвання дыялогу і ўзаемакарыснага супрацоўніцтва з імі Беларусь кіруецца прынцыпамі прагматызму і паслядоўнасці, узаемнай павагі, раўнапраўя, неўмяшальніцтва ва ўнутраныя справы. У цяперашні час Рэспубліка Беларусь падтрымлівае дыпламатычныя адносіны са 172 дзяржавамі свету, у 50 з якіх адкрыта 62 дыпламатычныя і консульскія прадстаўніцтвы, не лічачы 13 аддзяленняў. Яна выконвае каля 3600 міжнародных дамоў. 3 іх 2000 – двухбаковыя і 1550 – шматбаковыя дамовы [2].

Прытрымліваючыся адзіных падыходаў да развіцця адносін з усімі замежнымі партнёрамі без выключэння, Беларусь у той самы час, як і любая іншая дзяржава, канцэнтруе свае знешнепалітычныя намаганні на шэрагу найбольш важных і перспектыўных вектараў. Сярод такіх прыярытэтных напрамкаў – дзяржавы-суседзі (Расія, Украіна, Еўрапейскі саюз), Садружнасць Незалежных Дзяржаў, краіны сусветнага Поўдня, ЗША і інш.

Удзел у працы ўніверсальных і спецыялізаваных, глабальных і рэгіянальных міжнародных арганізацый і інтэграцыйных аб'яднанняў з'яўляецца адным з важнейшых напрамкаў знешняй палітыкі беларускай дзяржавы. У час глабалізацыі сусветнай эканомікі, нарастання новых глабальных выклікаў і пагроз патрабуюцца дзейсныя міжнародныя шматбаковыя механізмы рэагавання на гэтыя праблемы і рэгулявання сучасных эканамічных, сацыяльных і палітычных працэсаў. Гэту ролю выконвае шматбаковае супрацоўніцтва.

Акрамя традыцыйнага ўдзелу Беларусі у дзейнасці Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, Руху недалучэння, Арганізацыі па бяспецы і супрацоўніцтве ў Еўропе, у апошнія гады актыўна развіваюцца нашы ўзаемаадносіны з партнёрамі ў рамках інтэграцыйных аб'яднанняў і арганізацый на постсавецкай прасторы. Працягвае развівацца супрацоўніцтва ў рамках СНД, ЕўрАзЭС і АДКБ. У 2009 г. пачаў функцыянаваць Мытны саюз Рэспублікі Беларусь, Рэспублікі Казахстан і Расійскай Федэрацыі. У 2010 г. яму быў перададзены шэраг наднацыянальных функцый у сферы рэгулявання знешняга гандлю. Дзяржавы-члены Мытнага саюза пайшлі далей па шляху інтэграцыі і ў канцы 2010 г. падпісалі пакет пагадненняў, якія складаюць дагаворна-прававую базу Адзінай эканамічнай прасторы.

Неабходнасць згладжвання наступстваў глабальнага эканамічнага крызісу для Рэспублікі Беларусь і правядзення ў краіне структурных рэформ у сферы эканомікі і фінансаў абумовілі сучасную тэндэнцыю пашырэння супрацоўніцтва нашай краіны з вядучымі міжнароднымі фінансавымі і эканамічнымі арганізацыямі – Міжнародным валютным фондам, Сусветным банкам, Еўрапейскім банкам рэканструкцыі і развіцця, Еўрапейскай эканамічнай камісіяй ААН і Канферэнцыяй ААН па гандлі і развіцці (ЮНКТАД).

Да шматбаковага супрацоўніцтва таксама адносіцца ўзаемадзеянне Рэспублікі Беларусь з міжнароднымі структурамі, членам якіх наша краіна не з'яўляецца (ЕС, НАТА і інш.), удзел беларускіх дэлегацый у шматбаковых міжнародных форумах самых розных кірункаў.

Такім чынам, Беларусь сёння – гэта суверэнная еўрапейская дзяржава, якая праводзіць самастойную і міралюбную знешнюю палітыку, актыўна развівае супрацоўніцтва з замежнымі партнёрамі ў розных частках зямнога шара, уносіць значны ўклад ва ўмацаванне міжнароднай беспекі і стабільнасці.

1. Конституция Республики Беларусь 1994 г. (с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября 2004 г.). – Минск: Амалфея, 2007. – 48 с.
2. Внешняя политика Беларуси // Сайт Министерства иностранных дел Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mfa.gov.by>. – Дата доступа: 18.01.2013.

Репозиторий ВГУ

Продвижение по партийной лестнице позволило Виталию Владимировичу в 1982 г. занять пост председателя Евпаторийского исполкома городского Совета народных депутатов. Именно с Крымом и был связан дальнейший трудовой путь будущего дипломата. В 1987 – 1989 гг. В.В. Курашик стал заместителем председателя Крымского облисполкома, одновременно (в 1988 – 1989) начальником